

Zmena Zákonníka práce a ďalších zákonov v súvislosti so šírením ochorenia Covid – 19

Vládny návrh zákona, ktorým sa novelizuje Zákonník práce a ďalšie právne predpisy je predložený v záujme udržania pracovných miest, možnosti flexibilnejšieho reagovania zamestnávateľa na dynamické zmeny, ktoré ovplyvňujú organizáciu práce a s cieľom ochrany zamestnancov, preto sa navrhujú niektoré úpravy v oblasti pracovného času (pokiaľ ide o organizáciu pracovného času), dovolenky (pokiaľ ide o určenie jej čerpania) a prekážok v práci (pokiaľ ide o náhradu mzdy pri prekážke v práci na strane zamestnávateľa a pokiaľ ide o ochranu zamestnancov, ktorí mali prekážku v práci na svojej strane).

Návrh zákona bol schválený v NRSR v skrátrenom legislatívnom konaní dňa 02.04.2020.

[Návrh zákona a súvisiace materiály](#)

1. Novela zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce

Ustanovuje sa, že osobitné ustanovenia, ktoré sa uplatňujú počas mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a dva mesiace po ich odvolaní majú prednosť pred ostatnými časťami Zákonníka práce.

- **Možnosť prikázať prácu z domu**

V súčasnosti nie je možné, aby zamestnávateľ jednostranne prikázal zamestnancovi prácu z domu, resp. aby sa zamestnanec jednostranne rozhodol, že bude vykonávať prácu z domu. Na tzv. „home-office“ sa musia dohodnúť. Navrhovaná novela toto mení tak, že **zamestnávateľ je oprávnený nariadiť výkon práce z domácnosti zamestnanca, ak to dohodnutý druh práce umožňuje, a zároveň zamestnanec má právo na vykonávanie práce zo svojej domácnosti**, ak to dohodnutý druh práce umožňuje a na strane zamestnávateľa nie sú vážne prevádzkové dôvody, ktoré neumožňujú výkon práce z domácnosti (napr. objektívna potreba prítomnosti časti zamestnancov priamo na pracovisku). Rozvrhnutie pracovného času je zamestnávateľ povinný zamestnancovi oznámiť najmenej dva dni vopred, ak sa so zamestnancom nedohodne na kratšej dobe, a s platnosťou najmenej na týždeň.

- **Nariadenie čerpania dovolenky**

V súčasnosti je zamestnávateľ povinný oznámiť zamestnancovi čerpanie dovolenky najmenej 14 dní vopred. Navrhuje sa pre tieto osobitné situácie, ktoré sú riešené touto novelou, skrátiť tento čas na najmenej **sedem dní vopred** a v prípade dovolenky, ktorá sa prenáša z predchádzajúceho roka (§ 113 ods. 2) sa navrhuje skrátiť tento čas na najmenej dva dni vopred, pretože ide o dovolenku, ktorá sa mala už čerpať ale z výnimočných dôvodov sa nečerpala. Toto obdobie môže byť skrátané len so súhlasom zamestnanca.

- **Rozšírenie ochrany zamestnanca pred výpoveďou**

Navrhuje sa doplniť ochranu zamestnanca pred skončením pracovného pomeru (§ 64 Zákonníka práce) a ochranu pri návrate do zamestnania (§ 157 Zákonníka práce), ak využil dôležitú osobnú prekážku v práci na ošetrovanie chorého člena rodiny alebo starostlivosť o dieťa, resp. sa ho týka karanténne opatrenie - povinnosť izolácie, a to vzhľadom na to, že v prípade vyššie uvedenej situácie sa podstatne môže predĺžiť trvanie prekážky v práci. Navrhuje sa, aby sa poskytovala ochrana na úrovni zamestnanca, ktorý je dočasne pracovne neschopný.

To znamená, že zamestnávateľ nesmie dať takémuto zamestnancovi výpoveď a pokiaľ sa zamestnanec po takejto prekážke v práci vracia do práce, zamestnávateľ je povinný zaradiť ho na pôvodnú prácu a pracovisko. Ak zaradenie na pôvodnú prácu a pracovisko nie je možné, zamestnávateľ je povinný zaradiť ho na inú prácu zodpovedajúcu pracovnej zmluve.

- **Zníženie nároku na náhradu mzdy počas trvania prekážok v práci na strane zamestnávateľa**

Ak zamestnanec nemôže vykonávať prácu celkom alebo z časti pre zastavenie alebo obmedzenie činnosti zamestnávateľa na základe rozhodnutia príslušného orgánu alebo pre zastavenie alebo obmedzenie činnosti zamestnávateľa ako dôsledku vyhlásenia mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu, ide o prekážku v práci na strane zamestnávateľa, pri ktorej patrí zamestnancovi **náhrada mzdy v sume 80 % jeho priemerného zárobku**, najmenej však v sume minimálnej mzdy.

Situácie, ktoré nastávajú napr. z dôvodu, že štát zakáže alebo obmedzí prevádzkovanie niektorých obchodov, reštaurácií pre verejnosť z dôvodu úradného rozhodnutia (napr. zabránenie šíreniu ochorení) alebo v dôsledku mimoriadneho stavu, núdzového stavu, výnimočného stavu zamestnávateľ musí obmedziť svoju činnosť, sú prekážkou v práci na strane zamestnávateľa. Explicitne sa ustanovuje, že nejde o tzv. vis maior (vyššiu moc). V tejto situácii sa navrhuje, aby mohli všetci zamestnávateľia poskytovať náhradu mzdy aj v nižšej sume ako 100 % priemerného zárobku zamestnanca, najmenej však 80 % priemerného mesačného zárobku zamestnanca.

Uvedené sa nebude vzťahovať na zamestnancov subjektov hospodárskej mobilizácie, v ktorých bola uložená pracovná povinnosť.

Zároveň sa ustanovuje, že týmto ustanovením nie je dotknuté ustanovenie § 142 ods. 4 ZP, podľa ktorého: *„Ak zamestnávateľ vymedzil v písomnej dohode so zástupcami zamestnancov vážne prevádzkové dôvody, pre ktoré zamestnávateľ nemôže zamestnancovi pridelať prácu, ide o prekážku v práci na strane zamestnávateľa, pri ktorej patrí zamestnancovi náhrada mzdy v sume určenej dohodou najmenej 60 % jeho priemerného zárobku. Dohodu podľa prvej vety nemožno nahradiť rozhodnutím zamestnávateľa.“*

Zamestnávateľ a zástupcovia zamestnancov teda stále majú možnosť uzatvoriť túto dohodu.

Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení

- **Predĺženie podporného obdobia v nezamestnanosti**

Podporné obdobie v nezamestnanosti, ktoré by uplynulo v období krízovej situácie, **sa predlžuje o jeden mesiac**. Podporné obdobie v nezamestnanosti podľa § 105 ods. 1, ktoré uplynulo počas krízovej situácie pred účinnosťou tohto zákona, začne opätovne plynúť dňom účinnosti tohto zákona a uplynie o jeden mesiac odo dňa účinnosti tohto zákona

Podľa súčasného znenia § 105. Ods. 3 zákona *„Poistencovi, ktorý bol vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie počas pobrania dávky v nezamestnanosti a v období najviac dvoch rokov bol opätovne zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie, vznikne nárok na výplatu dávky v nezamestnanosti odo dňa opätovného zaradenia do tejto evidencie, a to v sume, v akej mu bola vyplácaná predchádzajúca dávka v nezamestnanosti. Nárok na dávku v nezamestnanosti zaniká*

uplynutím zostávajúcej časti podporného obdobia v nezamestnanosti.“ Novelou zákona sa navrhuje, aby sa do tejto zostávajúcej časti podporného obdobia nezarátavalo obdobia jednomesačného predĺženia.

Podľa § 105 ods. 4 zákona „Poistenec, ktorý bol vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie počas poberania dávky v nezamestnanosti, a obdobie poberania dávky v nezamestnanosti trvalo najmenej tri mesiace, má nárok na jednorazové vyplatenie 50 % dávky v nezamestnanosti za zostávajúcu časť podporného obdobia, ak o jej vyplatenie písomne požiadava. Jednorazovým vyplatením dávky v nezamestnanosti poistencovi zaniká nárok na výplatu dávky v nezamestnanosti podľa odseku 3.“

Novelou zákona sa rovnako navrhuje, aby sa do tejto zostávajúcej časti podporného obdobia nezarátavalo obdobia jednomesačného predĺženia.

Uvedené sa navrhuje z dôvodu, že primárnym účelom nahrnovanej právnej úpravy je podporiť prostredníctvom predĺženia podporného obdobia v nezamestnanosti poistencov, ktorí si vzhľadom na krízovú situáciu nevedia nájsť zamestnanie. Vychádza sa z predpokladu, že poistenec, ktorý si požiadava o vyplatenie 50 % dávky v nezamestnanosti za zostávajúcu časť podporného obdobia v nezamestnanosti, je vyradený z evidencie uchádzačov o zamestnanie zväčša preto, že si prácu našiel. Predlžovanie podporného obdobia v nezamestnanosti v prípade takýchto poistencov by teda nebolo adresné.

Počas krízovej situácie neplatí, že sa poistné platí v hotovosti v Sociálnej poisťovni, neuplatní sa § 146 ods. 2 o zvýšení dlžných súm poistného a niektoré ustanovenia o lekárskej posudkovej činnosti.

Na žiadosť príjemcu dávky sa počas krízovej situácie dávka poukazuje na účet v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, ktorý príjemca dávky uviedol vo svojej žiadosti, ak s týmto spôsobom poukazovania dávky majiteľ účtu súhlasí; majiteľ účtu je povinný vrátiť splátky dôchodku, úrazovej renty a pozostalostnej úrazovej renty poukázané na tento účet po dni smrti poberateľa dávky.

Počas krízovej situácie sa na podanie v súvislosti s dávkami nemocenského poistenia, dávkou garančného poistenia a dávkou v nezamestnanosti urobené elektronickými prostriedkami, ktoré nie je podpísané zaručeným elektronickým podpisom podľa osobitného predpisu alebo urobené v súlade s dohodou podľa zákona, nevyžaduje písomné potvrdenie.

V priebehu legislatívneho procesu bol zákon doplnený o nové ustanovenie.

Nárok na ošetrovné má aj fyzická osoba, ktorá je nemocensky poistená a ktorá sa osobne a celodenne stará o dieťa, ak počas krízovej situácie uplynul mesiac,

- a) v ktorom toto dieťa dovŕšilo tretí rok veku,
- b) v ktorom toto dieťa dovŕšilo šiesty rok veku, ak ide o dieťa, ktoré má dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav podľa osobitného predpisu,
- c) od ktorého prestalo byť dieťaťom s dlhodobo nepriaznivým stavom podľa osobitného predpisu, ak je mladšie ako šesť rokov,
- d) v ktorom toto dieťa dovŕšilo šiesty rok veku, ak bolo poistencovi zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe rozhodnutia príslušného orgánu, ak neuplynuli tri roky od právoplatnosti prvého rozhodnutia príslušného orgánu, na základe ktorého bolo poistencovi zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov,
- e) v ktorom uplynuli tri roky od právoplatnosti prvého rozhodnutia príslušného orgánu, na základe ktorého bolo poistencovi zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, ak je toto dieťa mladšie ako šesť rokov.

Poistencovi, ktorému v čase krízovej situácie vznikla potreba osobnej a celodennej starostlivosti pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona a táto potreba trvá aj po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, vzniká nárok na ošetrovné podľa tohto zákona aj za obdobie potreby osobnej a celodennej starostlivosti podľa odseku 1, za ktoré nevznikol nárok na ošetrovné pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona.

Inými slovami by táto úprava mala zabezpečiť, aby nárok na ošetrovné získali napr. aj matky, ktoré sa nemôžu vrátiť do zamestnania po skončení rodičovskej dovolenky z dôvodu, že škôlka, do ktorej dieťa malo nastúpiť, je kvôli koronavírusu zatvorená.

Vzhľadom na dynamicky sa meniacu situáciu a nepredvídateľný vývoj na trhu práce v dôsledku šírenia ochorenia Covid-19 sa zároveň navrhuje splnomocniť vládu Slovenskej republiky v prípade potreby vydávať nariadenia vlády, ktorými by na obdobie krízovej situácie súvisiacej so šírením ochorenia Covid-19 a obdobie dvoch mesiacov po jej skončení mohla dočasne upravovať podmienky nároku na dávku v nezamestnanosti, podmienky výplaty dávky v nezamestnanosti, dĺžku podporného obdobia v nezamestnanosti a výšku dávky v nezamestnanosti.

Novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

- **Preukazovanie splnenia podmienok na účel poskytnutia príspevku na podporu udržania zamestnanosti v čase mimoriadnej situácie, núdzového alebo výnimočného stavu a ďalšie výnimky**

Navrhuje sa, aby na účel poskytnutia príspevku podľa § 54 ods. 1 písm. e) zákona (t. j. projekty na podporu udržania zamestnanosti v čase trvania mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu a v období po ich skončení) splnenie podmienok podľa § 70 ods. 7 (napr. splnenie daňových povinností, povinností odvodu poistného na sociálne poistenie a povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, odvodu preddávku na poistné na verejné zdravotné poistenie, neporušenie zákazu nelegálneho zamestnávania najmenej dva roky pred podaním žiadosti o príspevok a pod.) preukazoval žiadateľ **čestným vyhlásením**.

Súčasne sa v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu pri realizácii projektov na podporu udržania zamestnanosti podľa § 54 ods. 1 písm. e) navrhuje **výnimka z povinnosti zápisu do registra partnerov verejného sektora** podľa zákona č. 315/2016 Z. z. o registri partnerov verejného sektora z dôvodu zrýchleného administrovania pomoci zamestnávateľom a samostatne zárobkovo činným osobám, ktorých zasiahli dopady súčasnej pandemickej krízy. To znamená, že u zamestnávateľa, ktorému sa poskytuje príspevok a ktorý má zároveň povinnosť byť zapísaný v registri partnerov verejného sektora, sa do 31.12.2020 táto povinnosť bude považovať za splnenú.

Novela zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení

Novelou sa na dobu trvania mimoriadnej situácie, núdzového alebo výnimočného stavu v súvislosti s COVI-19 vypustila možnosť platiť povinné príspevky podľa tohto zákona v hotovosti.

Novela zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci

- **Upustenie od niektorých povinností zamestnávateľa**

Zamestnávateľ nebude povinný vykonať oboznamovanie zamestnanca s právnymi predpismi na úseku BOZP, rizikami, ohrozeniami atď. pri prijatí do zamestnania, preložení na iné pracovisko, prevedení na inú prácu a v ďalších zákonom stanovených situáciách, ak k týmto skutočnostiam došlo

počas mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhlásených v súvislosti s ochorením COVID-19 (ďalej len „krízová situácia“) a ak túto povinnosť objektívne nie je možné splniť; nesplnenie tejto povinnosti však nesmie bezprostredne a vážne ohroziť život a zdravie; zamestnávateľ je však povinný oboznámiť zamestnanca ihneď, ako to bude možné, najneskôr do jedného mesiaca odo dňa odvolania krízovej situácie.

Ďalej sa navrhuje **spočívanie** viacerých zákonom stanovených lehôt.

Novela zákona č. 448/008 Z. z. o sociálnych službách

- **Možnosť vlády SR ustanoviť výšku finančných príspevkov na poskytovanie sociálnych služieb**

Cieľom je, v reakcii na aktuálnu situáciu týkajúcu sa šírenia ochorenia Covid – 19, umožniť vláde Slovenskej republiky v čase vyhlásenia mimoriadnej situácie alebo núdzového alebo výnimočného stavu nariadením osobitne **ustanoviť výšku, podmienky poskytovania, vyplácania, čerpania, vrátenia a zúčtovania finančného príspevku poskytovaného obciam, poskytovateľom zriadeným alebo založeným obcami a neverejným poskytovateľom vybraných druhov sociálnych služieb** v zariadeniach krízovej intervencie a v zariadeniach podmienených odkázanosťou zo štátneho rozpočtu, z rozpočtovej kapitoly Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Ide o finančný príspevok upravený v § 71 ods. 6 § 71 ods. 7 , § 78a a § 78aa zákona. Zároveň sa navrhuje, aby sa dočasne nepoužívali ustanovenia uzatvorenej zmluvy o poskytnutí tohto finančného príspevku, ktoré nie sú v súlade s týmto nariadením vlády Slovenskej republiky. Dôvodom podľa predloženého návrhu je skutočnosť, že počas krízovej situácie nie je možné zo strany poskytovateľov sociálnych služieb plniť vybrané podmienky ustanovené zákonom o sociálnych službách pre poskytovanie tohto príspevku, resp. podmienky upravené zmluvou o poskytovaní finančného príspevku a súčasne pod vplyvom výnimočných okolností môžu vzniknúť objektívne dôvody pre zmenu výšky poskytovaného finančného príspevku.

JUDr. Henrieta Bicăková